

KIRSAL KALKINMA ve TEMEL KAVRAMLAR

Kalkınma tüm ülkelerin ortak amacı olup, bundan dolayı da değişik biçimlerde tanımları olan bir kavramdır. Ekonomi Ansiklopedisine göre kalkınma; “bir ülkenin ekonomik, toplumsal, siyasal yapılarının değişerek insan yaşamının maddi ve manevi alanda ilerlemesi ve giderek toplumun refahının artmasıdır”. Kırsal kalkınma tüm ülkelerde, öncelikle üreticilerin (çiftçilerin) ve köylülerin kalkınması olarak algılanmaktadır. Oysa, kırsal kalkınma özünde, belirli bir kırsal alan içinde yaşayan insanların bir bütün olarak tarımsal, ekonomik ve sosyal alanlarda kalkınmalarına ve çevre duyarlılığına yardımcı olacak tüm unsurların harekete geçirilmesine ve bunların optimal düzeyde yer almasına dayanmaktadır.

Kırsal kesimde yaşayan nüfus tarım, hayvancılık, balıkçılık gibi katma değeri düşük faaliyetlerle geçimlerini sağladıkları için, genel olarak gelir ve yaşam seviyeleri düşüktür. Bu yüzden dünyada birçok ülkede hem ekonomik hem de sosyal açıdan kırsal kalkınma politikaları uygulanmaktadır. Kırsal kalkınmanın sağlanamaması durumunda ülke birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunların çözümünde, ülke gerçeklerine uygun kırsal kalkınma politikalarının oluşturulup, bunların kararlı bir şekilde uygulanması oldukça önemlidir. Kırsal kalkınma, eşitlik ve adalet ilkeleri çerçevesinde refah ve gelirin dengeli paylaşılmasını öngören, kırsal alanların modernizasyonunu sağlayan ekonomik, toplumsal ve kültürel boyutları olan bir süreçtir.

Kırsal kalkınma ile tarım politikaları birbirinin yerine kullanılan terimler olarak göze çarpmaktadır. Fakat kırsal kalkınma politikaları sadece ekonomik faaliyetleri içermeyip sosyo-kültürel faaliyetleri de içeren daha kapsamlı bir kavramdır. Bu bağlamda kırsal kalkınma, kent-kır arasındaki sosyal, kültürel ve ekonomik farklılıkların bir dengeye kavuşturulmasını ve kırsal nüfusu yerinde kalkındırmayı amaçlayan politik bir tercihtir. Kırsal alanlar kent alanlarına göre daha az sosyal ve ekonomik olanaklara sahiptir. Bu alanlardaki toplumun yaşam şartlarının iyileştirilebilmesi için gerçekleştirilen yapısal, sosyal ve kültürel değişiklikler kırsal kalkınma kavramı içinde yer alır.

Birleşmiş Milletler (BM) Örgütüncü kabul edilen “toplum kalkınması” tanımı, “kırsal kalkınma” için de kullanılmaktadır. Bu tanımda, toplumun niteliği kırsal olup olmadığı belirtilmeksizin konuya genel bir açıdan yaklaşıldığı görülmektedir. Bu tanıma göre kırsal kalkınma;

“küçük toplulukların içinde buldukları ekonomik, toplumsal ve kültürel koşulları iyileştirmek amacıyla giriştikleri çabaların devletin bu konudaki çabalarıyla birleştirilmesi, bu toplulukların ulusun tümüyle kaynaştırılması ve ulusal kalkınma çabalarına tam biçimde katkıda bulunmalarının sağlanması sürecidir”.

Kırsal kalkınmayı kısaca, kırsal alanlarda yaşayan insanların yaşam kalitesini ve ekonomik refahını iyileştirme süreci olarak tanımlamak mümkündür. Bu konuda çalışan uzmanlar tarafından kırsal kalkınma kavramı;

“kırsal alanda yaşayan ve geçimini tarım sektöründen veya benzer kırsal mesleklerden sağlayan birey ve toplulukların, insanca yaşam koşullarına kavuşturulması için onlarda önce bu yönde bir gereksinme duygusu yaratmak, sonrada bu duygu yönünde çaba harcamaları için onlara maddi ve manevi açıdan tüm yardımların yapılması ile demokratik yoldan bu toplulukların kalkınmalarını sağlama savaşıdır” şeklinde tanımlanmaktadır (Gülçubuk, 2005).

Kırsal kalkınmaya süreç ya da sonuç olarak bakılabilir, bu süreçte uyulması gereken ilkeleri ya da ulaşılmak istenen nihai durumu aşağıdaki maddeler halinde özetlemek mümkündür:

- Doğal çevreyi korumaya yönelik tüm önlemlerin alınması gereken uygulamalardır.
- Doğal kaynakların sorumluca ve bilinçli kullanıldığı bir faaliyetlerdir.
- Ekonomik, toplumsal ve kültürel boyutları bulunan bir süreçtir.
- Eşitlik ve adalet ilkeleri ile geliştirilmiş kırsal yaşam düzeyidir.
- Kadın, çocuk, topraksız üretici vb. boyutunun da dikkate alındığı bir süreçtir.
- Kent/kır ayrımının azaltılmasıdır.
- Kır toplumunun kendine güven duygusunun geliştirilmesidir.
- Kırsal alanda yaşayanların kredi ve tarımsal yayım hizmetlerinden en uygun biçimde yararlanabildiği bir çalışma disiplindir.
- Kırsal alanda yoksulluğun ve kötü beslenmenin yok edilmesidir.
- Kırsal emeğin üretken olduğu ve haklarını aldığı bir istihdam biçimidir.
- Kırsal halkın, ülke gelişmişliğinden ve refahından yerinde kalarak pay almasıdır.
- Kırsal yaşamın modernizasyonudur.
- Sanayileşme, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, barınma, ulaşım, çevre ve istihdam alanlarında da gelişmeyi sağlayacak bir harekettir.

Kırsal kalkınma sürecinin dah iyi anlaşılabilmesi için kırsal kalkınma ile ilişkili bazı temel kavramların açıklanması gerekir.

Kırsal Toplum: Geleneksel anlamı ile, kırsal kesimde yerleşmiş kendilerine özgü sosyal, ekonomik, kültürel özellikleri ve eğilimleri olan, gündelik gereksinimlerini birbirine bağlı bir ilişkiler sistemi ile gidermeye çalışan ve büyük ölçüde kendi kendine yeterli insan topluluğudur.

Kırsal Katılım: Kırsal toplumu veya topluluğu oluşturan kişi ve grupların kendilerini ilgilendiren kalkınma program ve projelerine ilişkin karar alma ve uygulama süreçlerinde etkin bir biçimde yer almaları ve bu çalışmaların sonuçlarından yararlanmalarınıdır. Katılım aynı zamanda, insanların kendi düşüncelerine göre inisiyatif aldıkları ve üzerinde etkin denetimleri bulunan araçları, kurumları ve mekanizmaları kullandıkları aktif bir süreçtir.

Katılımcılık: Mevcut durumun analizi ve kalkınma faaliyetlerinin planlanması, uygulanması ve değerlendirmesinde yerel nüfusun yol gösterici olduğu, yerel nüfus ve kalkınma uzmanları arasındaki iletişim sürecidir.

Katılımcı Planlama: Mevcut durumu değerlendirmek ve hedeflenen geleceğe ulaşmak için kısa ve orta vadede eyleme yönelik olan tüm yeni gelişmelerin programların ilgili tarafların katılımıyla ortaklaşa yapıldığı faaliyettir.

Sürdürülebilir Kalkınma: Gelecek nesiller için yaşam olanaklarının ve tüm yaşamın dayandığı doğal sistemlerin korunmasıdır. Tüm insanlar için seçenekleri arttırmaktır. İnsan merkezli, toplam odaklı ve çevre-doğa duyarlı dinamik, kendi kendine ilerleyen bir süreçtir. Sürdürülebilir kalkınma olgusunun; yoksulluk ve mahrumiyeti gideren, çevre kalitesini arttıran, insana önem veren ve kurumsal değişim olmak üzere dört unsuru bulunmaktadır.

Örgütlenme: Varolan kurulu sosyal yapı içinde ortak karar alma ile ortak sorumluluk anlayış ve mekanizmaların oluşturulması, tüm insan ve fizik kaynaklarının bir araya getirilmesi ve her türlü birlikte davranma tutum ve alışkanlıklarının geliştirilmesine olanak sağlayan yapılanmadır.

Kırsal Toplum Örgütleri: Topluluğun gereksinimlerini karşılamak üzere, toplumun kendi içinden ve kendi öz dinamiklerinin bir araya gelmesiyle oluşan işlevsel birimlerdir. Başlıca kırsal toplum örgütlenme türleri; çiftçi birlikleri, çiftçi dernekleri, kooperatif, korporasyon, küçük çalışma grupları ve ziraat odalarıdır.

Kaynaklar:

Anonim, 2000. DPT – Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.

Akova, S. B. Kırsal Coğrafya. İstanbul Üniversitesi, Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Ders Notları [http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/cografya_lisans_ao/kirsal_cografya.pdf]

Anonim, 2015. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020).

Kaypak, Ş. Ekolojik Turizm ve Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2012(1), 11-29.

Gülçubuk, B. 2005. Önce Doğa, Önce İnsan, www.bugday.org/article.php?ID=758, (23.05.2010).